

II. Социална психология

ВЪЗМОЖНОСТИ ЗА ПРЕВЕНЦИЯ НА НЕГАТИВНИТЕ МЕДИЙНИ ВЪЗДЕЙСТВИЯ: НАСОКИ ЗА ПРЕДПАЗВАНЕ НА ДЕЦАТА

Ергюл Таир*

Нарасналата роля на средствата за масова комуникация в съвременния свят обяснява и повишения изследователски интерес към тях. Значителен брой изследвания представят негативно влияние на медиите върху децата и юношите по отношение на повишаване на агресията, рисковото сексуално поведение, употреба на алкохол, цигари и др. Настоящата статия има за цел да проследи накратко някои от негативните влияния и да предостави насоки за родителите и учителите как по-ефективно да предпазват децата от тези въздействия.

Средствата за масова комуникация (СМК) в съвременното общество са изключително достъпен начин аудиторията да удовлетворява различни свои потребности — да се информира за всичко, което става в обкръжението; да запълва свободното си време; да се забавлява и т.н. Със своята достъпност и психологическа близост до потребителя медиите разширяват своето влияние върху почти всички страни на живота. Те участват във формирането на определени представи за света чрез познанието, което предлагат; чрез обогатяване на индивидуалния опит и преживявания; чрез усвояване на определени нагласи, вярвания и форми на поведение (Bushman & Huesmann, 2001). Всичко това обуславя важноста на СМК в процеса на социализация на младите хора, в изграждането на идентичността и представите им за света. Влиянието на медиите върху децата и юношите е значимо, ако се има предвид фактът, че именно те в най-голяма степен се оказват податливи на предлаганите модели и са склонни да отделят значително време за медийни продукти (Strasburger & Grossman, 2001).

* Н. с. II ст. д-р Ергюл Таир — Институт по психология при БАН.
Адрес за контакти: ergyul_tair@yahoo.com

Аспекти на медийното влияние върху младежите

Множество изследвания представят негативното влияние на медиите върху нагласите и поведението на децата и юношите, свързани с области като насилие, сексуално поведение, проблеми с храненето, употреба на алкохол и цигари и др. (за подробности виж Таир, 2006). Можем да обобщим, че медиите изграждат представа за реалността, в която нежелани поведения като физическа агресия, рисково сексуално поведение, употребата на алкохол и цигари не само нямат негативни последствия, но се поощряват и представят в позитивна светлина (Brown & Witherspoon, 2002). Като цяло, влиянието на СМК върху социалните явления, нагласи и поведение, може да се разглежда като кумулативен процес, който е по-вероятно да се развива с повторното излагане през времето и да води до предпочитани модели на поведение. Въз основа на редица изследвания, които проследяват влиянието на насилствените медийни съдържания върху младите хора, могат да се очертаят няколко извода. От една страна, такова съдържание води до последствия, свързани с повишаване на склонността към агресия (Brown & Witherspoon, 2002). От друга, до снижаване на емоционалната реакция към болката и страданията на жертвите и до по-лесно приемане на реалното насилие (т.нар. десенсибилизиращ ефект) (Gunter, 1994). Тези резултати важат с голяма сила за децата и младите хора, които все още не са изградили напълно своята идентичност, ценности и представа за света.

В този план на разсъждение са и част от нашите изследвания, които проследяват възприемането на реалистични изображения на насилие в медиите (Таир, 2005; Божинова, Таир, 2005). Получените резултати могат да се обобщят в няколко насоки. От една страна, насилствените медийни изображения провокират редица негативни емоционални преживявания в младите хора като страх, безпокойство и тревога по отношение на личната им безопасност и сигурност. От друга страна е налице изграждане на негативни представи за реалността, в която живеят (често младите хора описват реалността като „престъпна“, „несигурна“ и т.н.). На трето място, може да се посочи наличието на безразличие към насилието от страна на младежите, което води в крайна сметка до толерантност към насилието на екрана и изграждането впоследствие на позитивни нагласи не само към медийното, но и реалното насилие.

Особено актуална тема в дискутираната област е предпазването на децата и юношите от негативното влияние на медийното насилие. Това направление отразява стремежа на учени и специалисти, ръководни фактори и общественост да се справи с проблема насилие, който по общо мнение има почти епидемичен характер в редица развити страни. Повечето изследователи на проблема отбелязват поредица от случаи на стрелба и убийствата в училищата в САЩ (като например в West Paducah Kentucky, 1997; Jonesboro, Arkansas 1998; Wellsboro, Pennsylvania, 2003). Други насилствени инциденти, свързани с негативните ефек-